

Social bakgrund hos nybörjare på särskild kurs - folkhögskola

Social bakgrund hos nybörjare på särskild kurs - folkhögskola

Producent   SCB, Statistiska centralbyrån
Social statistik och analys
Arbetsmarknad och utbildning
701 89
010-479 60 00

Förfrågningar   Samuel Snickars
+46 10 479 64 35
Samuel.snickars@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Social bakgrund hos nybörjare på särskild kurs -
folkhögskola

ISSN: 0000-0000 (Online)
URN:NBN:SE:SCB-2023-A40BR2302_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Sammanfattning

Nästan 20 000 personer påbörjade studier inom särskilda kurs på folkhögskolan under 2021. Det är fler än de senaste fem åren. Särskild kurs, eller profilkurs som det också kallas, delas in i tre kursnivåer. Ungefär tre av fyra börjar inom gymnasial kursnivå, en av fem på eftergymnasial kursnivå och en mindre del påbörjar en kurs på grundnivå. Sju av tio nybörjare är kvinnor. Det finns flera inriktningar inom särskild kurs varav estetisk inriktning är den största följt av inriktningen beteendevetenskap, humaniora.

Medelåldern bland nybörjarna är 37 år. Jämfört med yrkeshögskola och högskola är det en hög medelålder för nybörjare. Det beror på att kursutbudet inom särskild kurs är varierat och målgruppen för flera kurser är äldre personer. Medelåldern för kvinnor är 4 år högre än för män.

Bland nybörjarna är det vanligt med en redan hög utbildningsnivå. Det hör ihop med nybörjarnas ålder – att de redan hunnit utbilda sig och ofta är i en annan del av livet.

Bakgrunden bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning är annorlunda än bland nybörjarna på särskild kurs oavsett inriktning:

- Medelåldern är lägre.
- Högre andel har angett att de har en funktionsnedsättning.
- Lägre tidigare utbildningsnivå.
- Andelen män som är födda utomlands är lägre.

För att mäta social bakgrund används föräldrarnas utbildningsnivå. Det är vanligare med högutbildade föräldrar bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning än mot särskild kurs som helhet, särskild bland män. Bland nybörjarna som angett att de har någon funktionsnedsättning är det också vanligare med högutbildade föräldrar.

Föräldrars utbildningsnivå används också som ett mått för att mäta mångfald bland deltagarna och eventuell social snedrekrytering. Inom utbildningar med estetisk inriktning är det särskilt viktigt att ha en bred mångfald för att främja olika sidor av konsten. Enligt föräldrars utbildningsnivå som mått är det störst mångfald inom särskild kurs med estetisk kursinriktning jämfört med utbildningsformen Konst- och kulturutbildningar samt jämfört med konstnärliga högskoleprogram.

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	5
Bakgrund och syfte.....	5
Särskild kurs – en tillgänglig utbildningsform	6
Nybörjarnas bakgrund	7
Hög medelålder för nybörjarna	9
Särskild kurs – en tillgänglig utbildningsform för personer med funktionsnedsättning.....	10
Vanligt med en redan hög utbildningsnivå.....	11
Många nybörjare på grundnivå är födda utomlands	12
Nybörjare på särskild kurs med estetisk inriktning	12
Lägre ålder bland estetisk kursinriktning	13
Fler med funktionsnedsättning inom estetisk kursinriktning	14
Lägre tidigare utbildningsnivå	15
Få män födda utomlands.....	16
Föräldrarnas utbildningsnivå.....	16
Andelen nybörjare med högutbildade föräldrar är högre för män än för kvinnor	16
Högutbildade föräldrar vanligare i de yngre åldersgrupperna	17
Vanligare med högutbildade föräldrar inom estetisk kursinriktning, särskilt för män	18
Föräldrarnas utbildningsnivå bland olika nybörjargrupper	19
Jämförelser med andra utbildningsformer.....	22
Kort om statistiken	25

Statistikens ändamål och innehåll.....	25
Information om statistikens framställning.....	25
Information om statistikens kvalitet	28

Inledning

Folkbildning är en fri typ av bildning och utbildning i Sverige. Den har flera syften och skapar nya chanser i livet. Över en miljon människor deltar varje år i någon form av verksamhet som ingår i begreppet folkbildning¹.

Bakgrund och syfte

Särskild kurs på folkhögskolan är en utbildningsform som erbjuder kurser inom olika inriktningar och kursnivåer. Den kursinriktning som har flest antal deltagare är estetisk inriktning.

Rekryteringen till eftergymnasiala utbildningar diskuteras ofta i debatten och målet är att ha en bred mångfald bland de antagna, särskilt inom det konstnärliga området. En mångfald bland deltagarna är viktig för att främja olika sidor av konsten och därmed också främja utbildningarnas kvalitet och utveckling. På många konstnärliga utbildningar på folkhögskolor, högskolor, och hos andra utbildningsanordnare tenderar den sociala bakgrunden bland de studerande att vara likartad. Regeringen har uppmärksammat frågan om den här så kallade sociala snedrekryteringen på konstnärliga utbildningar och samtalar med aktörer från de konstnärliga utbildningarna, kulturbranschen, myndigheter och centrala organisationer för att tillsammans diskutera arbetet med breddad rekrytering.

Social bakgrund är ett begrepp som inrymmer flera olika faktorer. Det är därför svårt att förenkla begreppet och att göra det mätbart. Föräldrars utbildningsnivå brukar vanligtvis framhållas som ett lämpligt mått för att mäta social bakgrund och social snedrekrytering till utbildningar. Sambandet mellan föräldrars och barns utbildningsnivå är väldokumenterat. Många som genomför en eftergymnasial utbildning har också föräldrar med en hög utbildningsnivå. En hög utbildningsnivå samvarierar med andra bakgrundsfaktorer som exempelvis inkomst och hälsa. Föräldrars utbildningsnivå kan därför anses lämplig att använda som en proxyvariabel för social bakgrund².

---

¹ Svensk folkbildning – hur och varför - Regeringen.se

² Ranehill (2002) framhåller i en forskningsöversikt av social bakgrund och snedrekrytering att föräldrarnas utbildningsnivå tillsammans med klass och ekonomisk ställning är viktiga faktorer bakom social snedrekrytering till högre studier i Sverige. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) använder föräldrars utbildningsnivå som en proxy för att studera sambandet mellan social bakgrund och rekrytering till högskolan. Även Skolverket använder variabeln för att belysa socioekonomiska skillnader mellan elevers skolresultat.

Social snedrekrytering - Om nybörjarna inom särskild kurs motsvarar befolkningen som helhet eller om de som grupp har andra socioekonomiska egenskaper och/eller förutsättningar.

Studerande som avslutat konstnärliga utbildningar på folkhögskolan är en viktig rekryteringsbas både som kulturarbetare inom kultursektorn och som studerande på högskoleutbildningar inom det konstnärliga området. Det är därför angeläget att undersöka bakgrunden för de antagna som påbörjat studier på de här utbildningarna.

I den här rapporten redogörs för bakgrunden bland de som börjat på särskild kurs under 2015–2021, och då i synnerhet de som börjat inom estetisk kursinriktning. Rapporten belyser nybörjarnas tidigare utbildningsbakgrund men fokuserar på föräldrarnas utbildningsnivå.

Syftet med rapporten är att ge en översikt av den sociala bakgrunden och den sociala snedrekryterings omfattning inom utbildningsformen.

Särskild kurs – en tillgänglig utbildningsform

Särskild kurs på folkhögskolan erbjuds på olika nivåer – Grundnivå, gymnasial nivå och eftergymnasial nivå. Kursdeltagarna är berättigade till studiestöd. Kursnivåerna är satta i samråd mellan folkhögskolorna och CSN så att deltagarna ska få stöd från rätt studiestödspott. Kursernas svårighetsgrad kan inte kopplas till kursnivån rakt av. Mer om kursnivå går att läsa i [Kort om statistiken](#) i slutet av rapporten.

Som regel är de särskilda kurserna öppna för alla över 18 år att söka. Ibland krävs vissa förkunskaper eller gymnasieexamen. För några kurser, främst de med estetisk inriktning, behövs någon form av arbetsprov som skickas in tillsammans med ansökan.

Undervisningen är gratis men kostnader tillkommer för kursmaterial, logi, mat, med mera. Folkhögskolor är ofta mer avsides lokaliserade än övriga utbildningsformers lokaler, därför erbjuds ofta de studerande att bo på internat under studietiden. Många kurser erbjuds också på distans. Kurserna kan vara allt från 15 dagar till hela utbildningar om fyra år. Särskild kurs kallas ofta för profilkurs både bland deltagarna och bland folkhögskolorna själva.

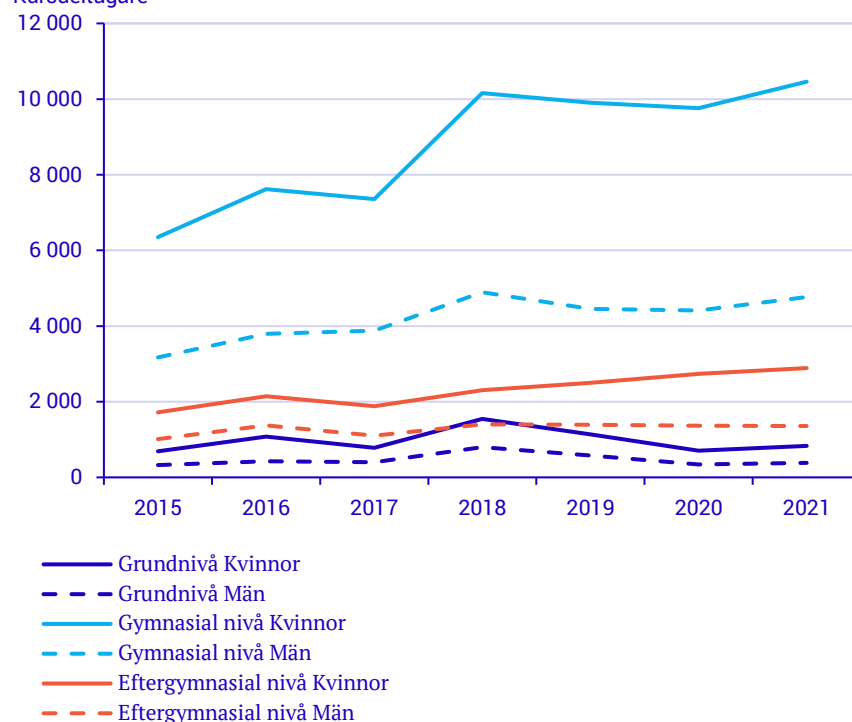
Nybörjarnas bakgrund

År 2021 var det drygt 19 500 nybörjare på särskild kurs, oavsett kursnivå. Det är drygt 1 200 fler än året innan och i samma nivå som för 2018. Mellan 2017 och 2018 skedde den största ökningen mellan två år då antalet nybörjare steg med 5 000. Det motsvarar en ökning med ungefär 35 procent. Den största ökningen i antal var antalet nybörjare på gymnasial nivå men antalet nybörjare på grundnivå dubblerades. En bidragande anledning var att många av de som invandrat i närtid kompletterade sin utbildning med svenska på grundnivå kombinerat med andra studier på särskild kurs.

Bland nybörjarna är sju av tio kvinnor. Det gäller alla kursnivåer och ser ganska lika ut för alla år i studien.

Diagram 1. Nybörjare på särskild kurs 2015–2021 efter kursnivå och kön

Kursdeltagare

Gymnasial nivå är den vanligaste kursnivån för kurser på särskild kurs. Under 2021 läste tre av fyra nybörjare på den nivån.

Samma person kan vara nybörjare inom fler kursnivåer under samma år. Då räknas de för varje respektive kursnivå men bara en gång totalt. Därför är summan av kursnivåerna var för sig större än totalen.

Tabell 1. Nybörjare på särskild kurs 2021 efter kursnivå och kön

Kursnivå	Antal	Varav antal kvinnor	Varav antal män	Andel kvinnor	Andel män
Grundnivå	1 220	840	380	69	31
Gymnasial nivå	15 230	10 460	4 770	69	31
Eftergymnasial nivå	4 250	2 890	1 360	68	32
Totalt	19 530	13 380	6 150	69	31

Hög medelålder för nybörjarna

Eftersom det finns en stor bredd på utbudet av kurser passar de för olika personer och som är i olika delar av livet. Det märks bland annat på deltagarnas åldrar som varierar från 18 år till drygt 90. Medelåldern bland deltagarna blir därför hög jämfört med andra utbildningsformer. För 2021 är deltagarnas medelålder 37 år. Högst är den bland nybörjare inom kurser på grundnivå med 43 år. Det är också inom den kursnivån som andelen äldre är högst. Lägst är medelåldern bland nybörjarna inom kurser på eftergymnasial nivå med 34 år.

Medianåldern är lägre än medelåldern. Det betyder att många deltagare är yngre än medelåldern men att det också finns en betydande andel deltagare som är mycket äldre än medelåldern.

För alla kursnivåer är medelåldern och medianåldern högre för kvinnor än för män. Inom flera kursnivåer är skillnaderna stora.

Tabell 2. Nybörjare på särskild kurs 2021 efter kursnivå, kön och ålder

Kön	Kursnivå	Medelålder	Medianålder
Kvinnor	Grundnivå	45	44
	Gymnasial nivå	38	35
	Eftergymnasial nivå	35	33
	Totalt	38	35
Män	Grundnivå	40	36
	Gymnasial nivå	35	30
	Eftergymnasial nivå	31	28
	Totalt	34	30
Totalt	Grundnivå	43	42
	Gymnasial nivå	37	33
	Eftergymnasial nivå	34	31
	Totalt	37	33

När vi studerar åldern bland nybörjarna närmare efter åldersgrupper om fem år, ser vi att de yngsta nybörjarna är flest på gymnasial nivå, men att andelen över 45 år också är stor. Bland nybörjarna på eftergymnasial nivå är andelen under 25 år nästan lika stor samtidigt som andelen över 45 år är den lägsta bland kursnivåerna. Det gör att nybörjarna på eftergymnasial nivå har lägst medelålder.

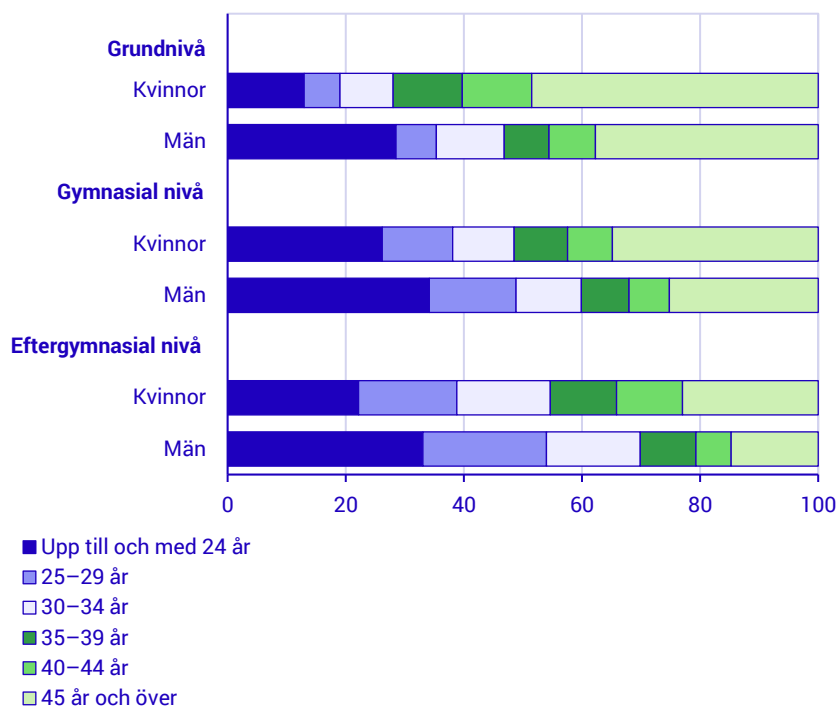
Nybörjarna på grundnivå är äldst. Andelen som är 45 år eller äldre är mycket högre än för nybörjarna på de andra kursnivåerna, samtidigt som andelen nybörjare upp till och med 24 år, samt 25–29 år, är låga.

Bland män är andelen yngre större än kvinnor för alla kursnivåer. Störst är skillnaden på grundnivå.

De tre åldersgrupperna i mitten, med åldrarna 30–44 år, är ganska lika mellan kursnivåerna samt mellan kvinnor och män.

Diagram 2. Nybörjare på särskild kurs efter kursnivå, ålder och kön

Andelar i procent

Särskild kurs – en tillgänglig utbildningsform för personer med funktionsnedsättning

Folkhögskolan har som målsättning att tillhandahålla en anpassad och tillgänglig undervisning som uppfyller deltagarens individuella behov. Deltagaren får därför själva ange vid antagningen om hen har några särskilda behov, eller någon typ av funktionsnedsättning.

Folkhögskolan kan sedan ansöka om särskilt stöd för att kunna uppfylla deltagarnas anpassningsbehov, i den mån det behövs.

Inom särskild kurs är det drygt 10 procent av nybörjarna som angett att de har någon typ av funktionsnedsättning. Högst är andelen bland nybörjarna på grundnivå där nästan 19 procent har en funktionsnedsättning. Lägst är den bland de som börjar på gymnasial nivå med strax under 10 procent. För de som börjar på eftergymnasial nivå är andelen drygt 11 procent. Eftersom de som börjar på gymnasial nivå är den avsevärt största gruppen har den andelen väldigt stor inverkan på andelen för hela gruppen.

Andelen män som angett att de har någon typ av funktionsnedsättning är högre än för andelen kvinnor för alla respektive kursnivåer.

Tabell 3. Nybörjare på särskild kurs 2021 efter kursnivå, kön och funktionsnedsättning

Kön	Kursnivå	Antal nybörjare	Andel med funktionsnedsättning
Kvinnor	Grundnivå	840	18
	Gymnasial nivå	10 460	9
	Eftergymnasial nivå	2 890	11
	Totalt	13 380	10
Män	Grundnivå	380	22
	Gymnasial nivå	4 770	11
	Eftergymnasial nivå	1 360	13
	Totalt	6 150	12
Totalt	Grundnivå	1 220	19
	Gymnasial nivå	15 230	10
	Eftergymnasial nivå	4 250	11
	Totalt	19 530	10

Vanligt med en redan hög utbildningsnivå

Bland nybörjarna som läser på särskild kurs är det lika vanligt att ha en gymnasial som eftergymnasial tidigare utbildning. Det finns däremot en stor variation mellan kursnivåerna. För kurser med eftergymnasial kursnivå är det vanligare att nybörjarna har en gymnasial utbildning som tidigare utbildningsnivå. Inom kurser med eftergymnasial kursnivå ingår vissa utbildningar som ger ett intyg om avklarad eftergymnasial utbildning. Det är alltså en väg till en yrkeskarriär och kan liknas med studier inom exempelvis yrkeshögskolan. Andel män med gymnasieutbildning är större än andelen kvinnor inom den gruppen.

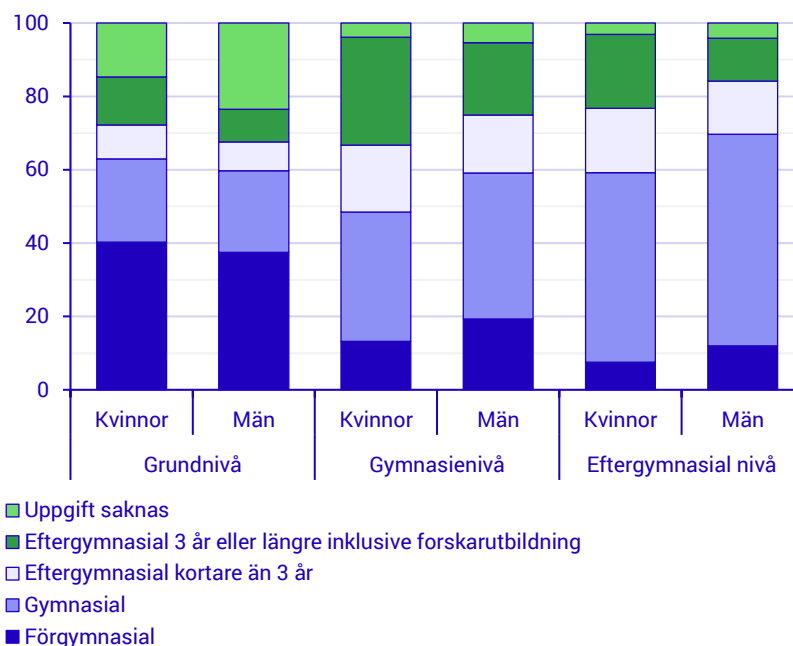
Kurser på gymnasial kursnivå är fokuserade kring kursens profil. Nybörjarna på de här kurserna vill utveckla sitt intresse eller fördjupa sig inom ämnet. Nybörjarna inom den här kursnivån har olika tidigare utbildningsnivåer men särskilt många har en tidigare eftergymnasial utbildning. Det beror kanske på att de först vill säkerställa en framtida inkomst genom att skaffa sig en mer relevant utbildning till hur arbetsmarknaden ser ut innan de utvidgar sitt intresse genom en särskild kurs. Säkerligen finns det flera anledningar men antagandet styrks också av nybörjarnas relativt höga medelålder.

Bland de relativt få nybörjarna på grundnivå är den vanligaste tidigare utbildningsformen förgymnasial utbildning, ungefär 40 procent av nybörjarna har det som tidigare utbildningsnivå. Det finns däremot en betydande andel som har gymnasial eller till och med eftergymnasial tidigare utbildningsnivå. I många fall är det utrikes födda som läser en profilkurs men med det främsta syftet att utvecklas i svenska språket.

Kvinnor har en högre tidigare utbildningsnivå än män oavsett kursnivå. Framför allt är det fler kvinnor som har en eftergymnasial utbildning på 3 år eller mer, nästan 27 procent mot nästan 18 procent bland män.

Diagram 3. Nybörjare på särskild kurs 2021 efter kursnivå, kön och tidigare utbildningsnivå

Andelar i procent

Många nybörjare på grundnivå är födda utomlands

Bland nybörjarna på grundnivå är nästan två av tre födda utomlands. Ofta läser de här nybörjarna olika kurser med den främsta orsaken att utvecklas i svenska språket. Andelen som är födda utomlands är något högre bland kvinnor än bland män.

Andelen födda utomlands bland nybörjarna på gymnasial nivå är drygt 15 procent och andelen bland nybörjarna på eftergymnasial nivå är nästan 20 procent. Andelen är någon procentenhet högre för män än för kvinnor inom de båda kursnivåerna.

Nybörjare på särskild kurs med estetisk inriktning

Den här delen av rapporten handlar om nybörjarna på profilkurser med estetisk inriktning. Bland de olika kursinriktningarna inom särskild kurs är estetisk inriktning den vanligaste, följt av inriktningen Beteendevetenskap, humaniora. Bland estetisk kursinriktning är det flest nybörjare inom kurser på gymnasial kursnivå, drygt 5 400. Nästan 900 nybörjare finns inom kurser med eftergymnasial kursnivå och endast lite fler än 100 inom kurser som gavs på grundnivå.

I rapporten bestäms kursinriktningen av att nybörjaren får studiestöd för kurs inom estetisk verksamhet.

Antalsuppgifterna avrundas till närmaste 10-tal. Andelarna baseras dock på exakta värden vilket medför att andelarna kan se missvisande ut vid lägre antal.

Samma person kan vara nybörjare inom fler kursnivåer under samma år. Då räknas de för varje respektive kursnivå men bara en gång totalt. Därför är summan av kursnivåerna var för sig större än totalen.

Tabell 4. Nybörjare på särskild kurs med estetisk kursinriktning 2021 efter kursnivå och kön

Kursnivå	Antal	Varav antal kvinnor	Varav antal män	Andel kvinnor	Andel män
Grundnivå	120	80	40	69	31
Gymnasial nivå	5 410	3 710	1 700	69	31
Eftergymnasial nivå	870	530	340	61	39
Gymnasial och/eller eftergymnasial	5 940	4 020	1 920	68	32
Oavsett kursnivå	6 000	4 060	1 940	68	32

Fördelningen mellan kvinnor och män för nybörjarna inom estetisk kursinriktning är samma som för särskild kurs som helhet, frånsett kurser på eftergymnasial nivå. Där är andelen män flera procentenheter högre bland de med estetisk kursinriktning jämfört med nybörjarna på särskild kurs som helhet. Andelen kvinnor är dock större även inom den gruppen med 61 procent kvinnor mot 39 procent män.

Hädanefter kommer inte kurserna på grundnivå att ingå i resultaten och jämförelserna för det här avsnittet. Det beror på att antalet nybörjare inom den nivån är lågt, men främst för att resultaten ska vara mer jämförbara med de eftergymnasiala konst- och kulturutbildningarna samt med kulturutbildningar på inom högskolan.

Lägre ålder bland estetisk kursinriktning

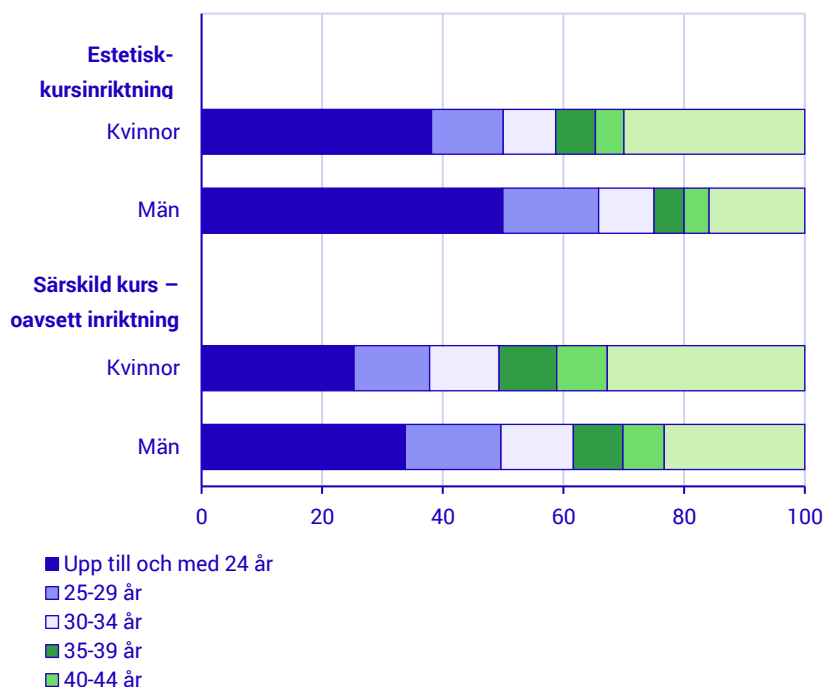
Medelåldern för nybörjarna med estetisk kursinriktning är lägre än för nybörjarna på särskild kurs oavsett kursinriktning. För kvinnor är medelålder 35 år och därmed 3 år lägre än för särskild kurs oavsett kursinriktning (inom gymnasial och eftergymnasial kursnivå). För män är medelåldern 30 år och därmed 4 år lägre. Medianåldern skiljer sig ännu mer från särskild kurs som helhet. Både kvinnornas och männens medianålder är 6 år lägre för dem inom estetisk kursinriktning jämfört med särskild kurs oavsett kursinriktning. Det betyder att det är fler yngre nybörjare inom estetisk kursinriktning än inom särskild kurs som helhet. Medianåldern för nybörjare inom estetisk kursinriktning är 29 år för kvinnor och 24 år för män.

I diagrammet med åldersgrupper ser vi också att gruppen nybörjare upp till och med 24 år är större inom estetisk kursinriktning än för särskild kurs oavsett kursinriktning. Bland männen är hälften av nybörjarna inom estetisk kursinriktning yngre än 25 år medan ungefär en tredjedel är yngre än 25 år inom särskild kurs som helhet. Bland kvinnorna är det ungefär lika stor skillnad i procentenheter som för männen även om andelen är lägre i båda kategorierna, 38 procent är yngre än 25 år inom

estetisk kursinriktning och 25 procent är yngre än 25 år för särskild kurs som helhet.

Ett resultat som är utmärkande med tanke på att medel- och medianåldern är så pass mycket lägre för nybörjare inom estetisk kursinriktning, är att andelen kvinnor i den äldsta åldersgruppen, 45 år och äldre, är ungefär lika stor inom estetisk kursinriktning som inom särskild kurs som helhet. Att det inte har större betydelse för medelåldern kan bero på att flera i den gruppen är strax över 45 år jämfört med särskild kurs som helhet där spridningen inom den äldsta gruppen kan vara större, upp till riktigt höga åldrar.

Diagram 4. Nybörjare på särskild kurs och estetisk kursinriktning 2021, ålder och kön
Gymnasial och eftergymnasial kursnivå. Andelar i procent

Fler med funktionsnedsättning inom estetisk kursinriktning

Det är fler nybörjare inom estetisk kursinriktning som uppger att de har någon typ av funktionsnedsättning än inom särskild kurs som helhet. Andelen nybörjare med funktionsnedsättning är ungefär 3 procentenheter fler inom estetisk kursinriktning både för kvinnor och män.

Tabell 5. Nybörjare på särskild kurs med estetisk kursinriktning samt oavsett inriktning 2021 efter funktionsnedsättning och kön
Gymnasial och eftergymnasial kursnivå

Kursinriktning	Kön	Antal nybörjare	Andel med funktionsnedsättning
Estetisk kursinriktning	Kvinnor	4 020	12
	Män	1 920	14
Särskild kurs – oavsett inriktning	Kvinnor	12 690	9
	Män	5 820	11

Lägre tidigare utbildningsnivå

Den tidigare utbildningsnivån för nybörjare inom estetiska kurser på gymnasial och eftergymnasial kursnivå är något lägre än för särskild kurs som helhet. Det gäller för både kvinnor och män, men den största skillnaden är att andelen män med förgymnasial utbildningsnivå som läser inom estetisk kursinriktning är större än för särskild kurs som helhet.

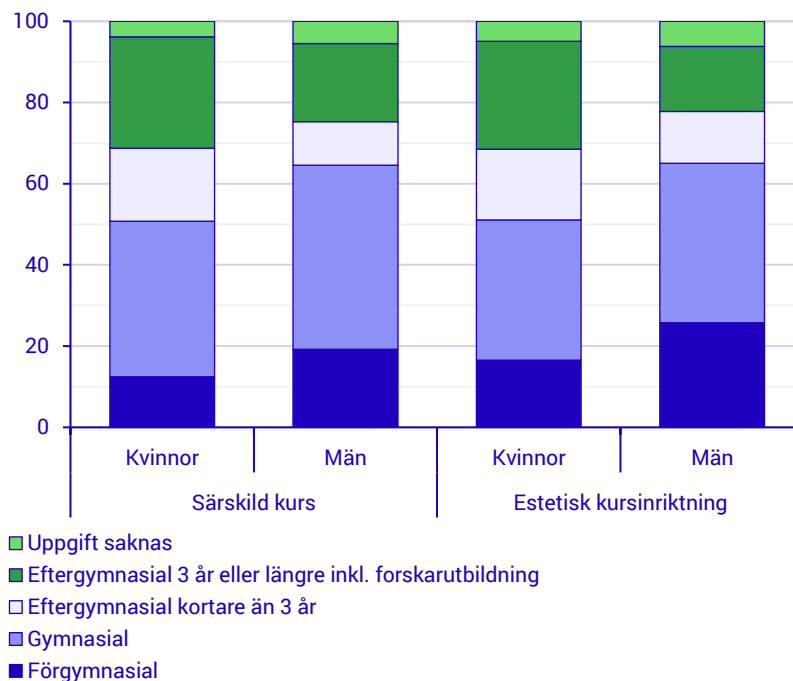
Andelen som redan har en kortare eller längre eftergymnasial utbildningsnivå när de påbörjar sina studier på särskild kurs med estetisk kursinriktning är lite lägre än för särskild kurs som helhet, nästan 29 procent av männen och 44 procent för kvinnorna.

Utbildningsnivån kan i den här jämförelsen vara kopplad till åldern. Eftersom åldern bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning är lägre än bland särskild kurs som helhet är också den tidigare utbildningsnivån lägre därför att nybörjarna helt enkelt inte hunnit läsa någon annan utbildning innan. Sambandet är dock ingenting som studerats i rapporten.

Diagram 5. Nybörjare på särskild kurs och nybörjare på särskild kurs med estetisk kursinriktning 2021 efter utbildningsnivå och kön

Gymnasial och eftergymnasial kursnivå. Andelar i procent

Få män födda utomlands

Inom estetisk kursinriktning är det endast en nybörjare av 10 som är född utomlands. För särskild kurs som helhet är det omkring 17 procent som är födda utomlands (för nybörjare på gymnasienivå och eftergymnasial nivå sammantaget). Det är framför allt färre män som är födda utomlands bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning eftersom andelen är något större bland kvinnor än bland män. För särskild kurs som helhet är det tvärt om, större andel män än kvinnor bland nybörjarna är födda utomlands.

Föräldrarnas utbildningsnivå

Det här kapitlet handlar om hur föräldrars utbildningsnivå fördelas för olika grupper bland nybörjarna på särskild kurs. Första delen av kapitlet handlar om särskild kurs oavsett kursinriktning och följs sedan av ett avsnitt där särskild kurs med estetisk kursinriktning jämförs mot särskild kurs oavsett inriktning.

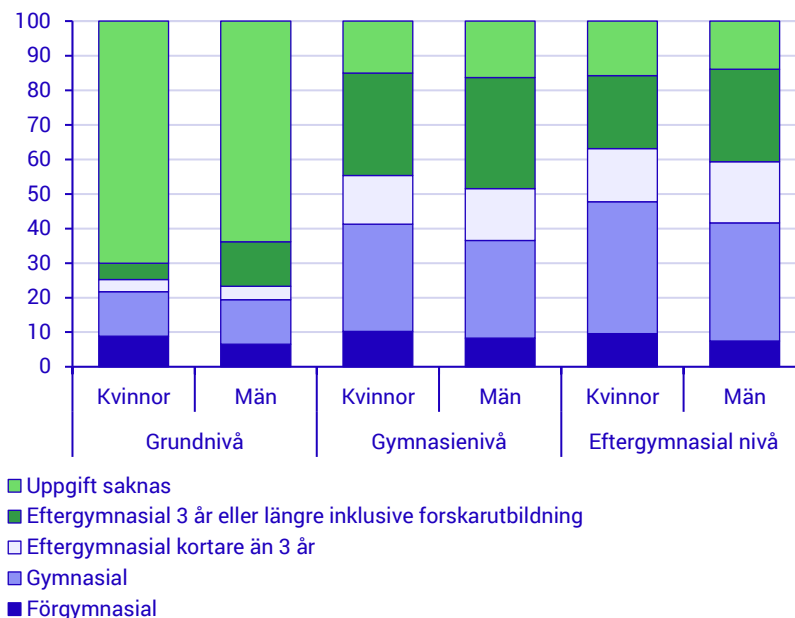
Andelen nybörjare med högutbildade föräldrar är högre för män än för kvinnor

För nybörjarna på särskild kurs oavsett kursinriktning är föräldrarnas utbildningsnivå som högst för dem som börjar en kurs på gymnasial nivå. Andelen med högutbildade föräldrar är drygt 30 procent medan andelen är 23 procent för nybörjarna inom eftergymnasial nivå.

Diagram 6

Nybörjare på särskild kurs 2021 efter kursnivå, kön och föräldrars utbildningsnivå

Andelar i procent

För nybörjarna inom alla respektive kursnivåer gäller att föräldrarnas utbildningsnivå är högre för de manliga nybörjarnas föräldrar än för de kvinnliga.

För en stor andel av nybörjarna är föräldrarnas utbildningsnivå okänd – uppgiften finns alltså inte i SCB:s Utbildningsregister. Det beror på olika faktorer men i de flesta fall har det att göra med att nybörjarna och/eller deras föräldrar har utländsk bakgrund och därmed inte registrerat sin utbildningsnivå. Den stora andelen nybörjare på grundnivå som är födda utomlands bekräftar antagandet eftersom uppgift saknas i störst utsträckning bland nybörjare på grundnivå.

Nybörjarna på grundnivå kommer inte att ingå i resten av resultaten för kapitlet, om inte det särskilt anges. Det är av samma skäl som tidigare. (För få nybörjare, inte jämförbart med andra utbildningsformer, för många som saknar uppgift om föräldrars utbildningsnivå)

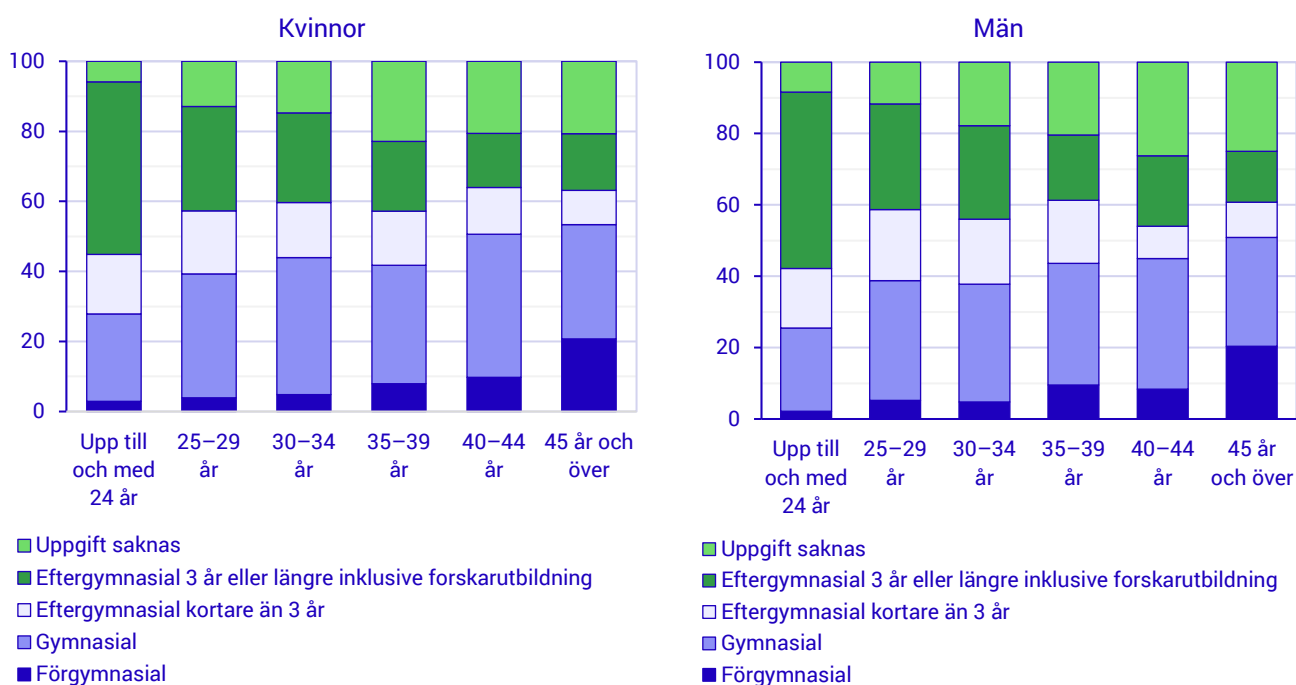
Högutbildade föräldrar vanligare i de yngre åldersgrupperna

I diagram 7 redovisas nybörjare inom särskild kurs på gymnasial och eftergymnasial nivå efter ålder och föräldrarnas utbildningsnivå för kvinnor respektive män. De yngre nybörjarna har högutbildade föräldrar i högre grad än äldre nybörjare. Nästan hälften av alla nybörjare under 25 år har högutbildade föräldrar. Det styrker antagandet om att föräldrarnas utbildningsnivå har stor inverkan på att deras barn studerar vidare.

Ju äldre nybörjarna är desto lägre andel föräldrar är det som är högutbildade. Inom den äldsta gruppen nybörjare, 45 år och över, är det

enbart ungefär 15 procent som har högt utbildade föräldrar. Andelen med högt utbildade föräldrar minskar oftast för varje åldersgrupp. I något fall är andelen på ungefär samma nivå. Det kan tolkas som att äldre personer i högre omfattning studerar vidare oberoende av föräldrarnas bakgrund. Mönstret gäller både för kvinnor och män bland nybörjarna. Föräldrarnas utbildningsnivå mellan åldersgrupperna bör dock tolkas försiktigt eftersom utbildningsnivån i Sverige har stigit generellt och för att det är en stor andel bland nybörjarna vars uppgift saknas om föräldrarnas utbildningsnivå.

Diagram 7
Nybörjare på särskild kurs oavsett kursinriktning 2021 efter kön, ålder och föräldrarnas utbildningsnivå
 Gymnasial och eftergymnasial nivå. Andelar i procent

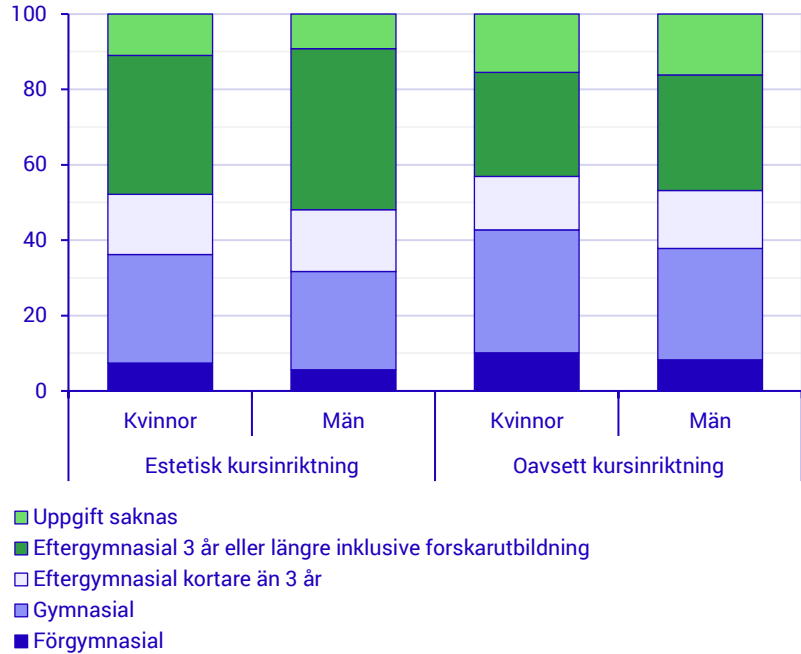

Vanligare med högt utbildade föräldrar inom estetisk kursinriktning, särskilt för män

Bland män inom estetiska kurser och utbildningar är andelen nybörjare med högt utbildade föräldrar nästan 43 procent. Bland kvinnorna inom estetisk kursinriktning är andelen nästan 37 procent. Andelen är alltså 6 procentenheter högre bland männen. Både männen och kvinnorna inom estetisk kursinriktning har i högre grad högt utbildade föräldrar jämfört med särskild kurs oavsett inriktning. Bland kvinnorna är det 9 procentenheter fler bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning och för männen är det ännu mer som skiljer. Det är hela 12 procentenheter fler bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning som har högt utbildade föräldrar än på särskild kurs oavsett inriktning.

Diagram 8. Nybörjare på särskild kurs samt med estetisk kursinriktning 2021 efter kön och föräldrarnas utbildningsnivå

Gymnasial och eftergymnasial kursnivå. Andelar i procent

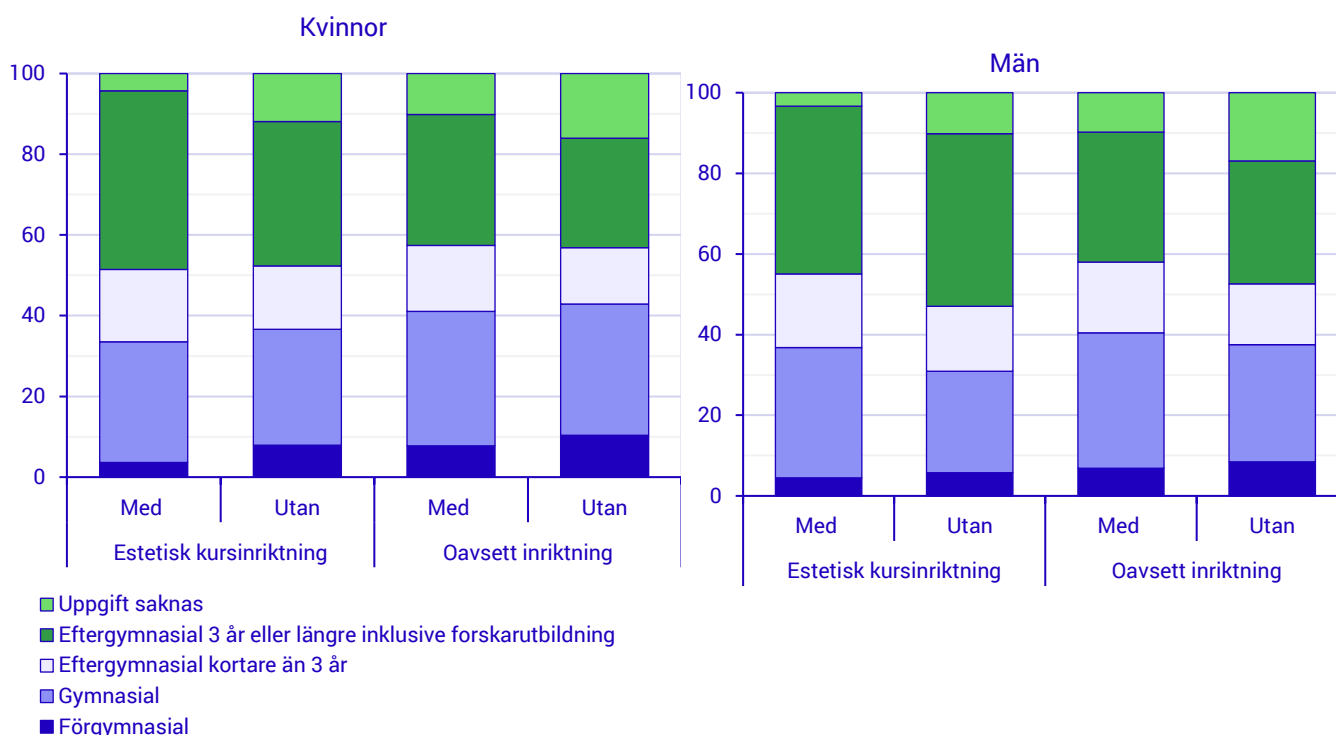
Föräldrarnas utbildningsnivå bland olika nybörjargrupper

Samma mönster över hur andelen nybörjare med högutbildade föräldrar skiljer sig mellan åldersgrupperna upprepas för nybörjarna inom estetisk kursinriktning. Andelen med högutbildade föräldrar är däremot något högre inom varje åldersgrupp.

Inom de andra grupperna som beskriver nybörjarna finns det däremot större skillnader mellan andelarna som har högutbildade föräldrar, särskilt mellan kvinnor och män.

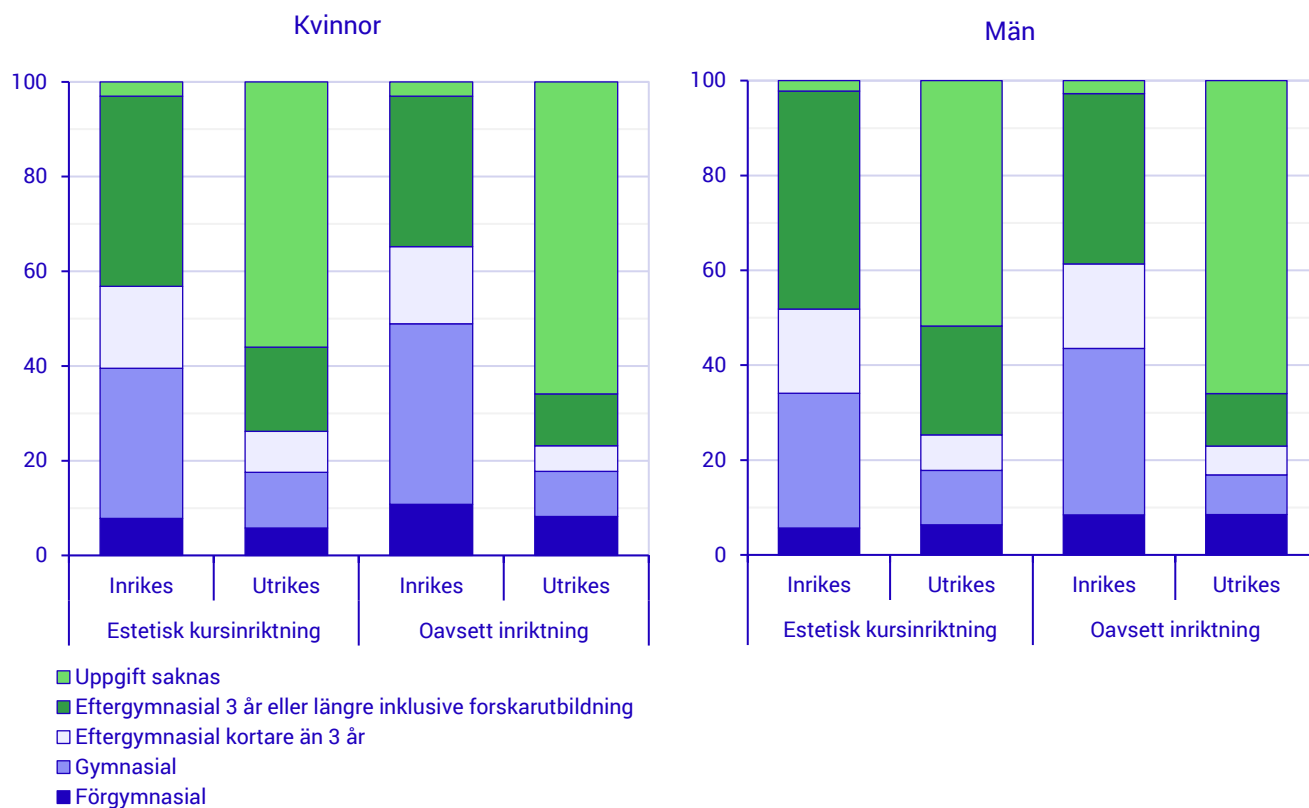
Bland nybörjarna inom estetisk kursinriktning som angett att de har någon typ av funktionsnedsättning har 44 procent av kvinnorna och 42 procent av männen högutbildade föräldrar. Däremot är andelen med högutbildade föräldrar mycket lägre bland kvinnor utan funktionsnedsättning, 36 procent, medan andelen är en procentenhet högre bland män utan funktionsnedsättning än för dem med funktionsnedsättning. Andelen där uppgift saknas om föräldrars utbildningsnivå är dock ganska stor för nybörjarna utan funktionsnedsättning men det gäller både för kvinnor och män så slutsatserna borde bli desamma.

Diagram 9. Nybörjare på särskild kurs samt med estetisk kursinriktning 2021 efter funktionsnedsättning och föräldrarnas utbildningsnivå
Gymnasial och eftergymnasial nivå. Andelar i procent

Bland de nybörjare som är födda utomlands saknas uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå för en väldigt stor andel. Bland dem som har uppgift är andelen nybörjarna med högutbildade föräldrar större för män än bland kvinnor, ungefär 5 procentenheter, både för inrikes respektive utrikes födda. Det är också stor skillnad mellan andelen högutbildade föräldrar bland de utrikes födda nybörjarna med estetisk kursinriktning jämfört med särskild kurs oavsett inriktning. Trots den stora andel där uppgift saknas är det ändå dubbelt så många manliga nybörjare bland estetisk kursinriktning som har högutbildade föräldrar än var det är oavsett kursinriktning.

Diagram 10. Nybörjare på särskild kurs samt med estetisk kursinriktning 2021 efter födelse land, kön och föräldrarnas utbildningsnivå
Gymnasial och eftergymnasial nivå. Andelar i procent

För män har alltså föräldrarnas utbildningsnivå stor inverkan på om de söker sig till estetisk kursinriktning inom särskild kurs. Bland kvinnorna är det bland dem som angett att de har någon typ av funktionshinder som har högst andel högt utbildade föräldrar.

Jämförelser med andra utbildningsformer

För att avgöra om det förekommer social snedrekrytering till folkhögskolans särskilda kurser kan föräldrarnas utbildningsnivå jämföras med andra eftergymnasiala utbildningsformer och med befolkningen som helhet.

Precis som folkhögskolornas särskilda kurser med estetisk kursinriktning förbereder också konst- och kulturutbildningar till konstnärliga högskoleutbildningar. Utbildningsformerna riktar sig därför delvis till samma målgrupp. Konst- och kulturutbildningar är eftergymnasiala utbildningar och avgiftsbelagda.³

Nybörjargruppen från särskild kurs på folkhögskolan består i de här jämförelserna av samtliga nybörjare mellan 2015 och 2019 för att så bra som möjligt kunna jämföras med de antagna som påbörjade Konst- och kulturutbildningar under samma period. Populationen är därmed inte samma som för de övriga resultaten i rapporten där nybörjarna enbart påbörjade studierna under 2021. Vid jämförelser av nybörjarna inom särskild kurs mellan årgångarna visade det sig att andelen nybörjare med högutbildade föräldrar var högre 2021 än för perioden 2015 till 2019. Det hade därför blivit missvisande att använda uppgifter från det året i den här jämförelsen. För yrkeshögskolan har samma uppgifter använts som i en tidigare jämförelse mellan den utbildningsformen och konst- och kulturutbildningar. För högskolan uppdateras den här typen av uppgifter vartannat år. Uppgifterna i jämförelsen är därför från läsåret 2019/20 för att vara så nära i tiden som möjligt. Den stora variationen i kursutbudet gör det dock svårt att tolka jämförelserna mellan särskild kurs och andra utbildningsformer. De särskilda kurserna på folkhögskolan riktar sig till olika åldersgrupper och med olika tidigare kunskaper. Deltagarunderlaget är alltså inte homogent för utbildningsformerna. En egenskap som skiljer dem åt är medelåldern som är hög inom särskild kurs på folkhögskolan. Den tidigare utbildningsnivån är också relativt hög.

I tabell 6 jämförs föräldrarnas utbildningsnivå för nybörjarna inom särskild kurs som helhet och särskild kurs med estetisk kursinriktning, med antagna på yrkeshögskoleutbildningar, nybörjare på högskolan, nybörjare på konstnärliga högskoleprogram samt antagna på konst- och kulturutbildningar.

Nybörjare inom särskild kurs oavsett kursinriktning har i lägre utsträckning högutbildade föräldrar jämfört med de andra utbildningsformerna, förutom yrkeshögskola. En av orsakerna kan vara

---

³ På [Myndigheten för yrkeshögskolans](#) webbplats kan man läsa mer om Konst- och kulturutbildningar

att medelåldern bland deltagarna är hög och andelen med högutbildade föräldrar sjunker med stigande ålder.

Även nybörjare inom särskild kurs med estetisk inriktning har i lägre utsträckning högutbildade föräldrar men skillnaden inte är lika stor som för särskild kurs oavsett kursinriktning. Det är 38 procent av nybörjarna inom särskild kurs med estetisk inriktning som har högutbildade föräldrar. Bland antagna på konst- och kulturutbildningar är andelen något högre, 42 procent. Andelen män bland nybörjarna som har högutbildade föräldrar är något större än andelen kvinnor, det gäller för alla utbildningsformer i jämförelsen utom för konstnärliga högskoleprogram.

Tabell 6. Andel (procent) nybörjare på särskild kurs, yrkeshögskolan, högskolan och konst- och kulturutbildningar efter kön och föräldrars utbildningsnivå

För särskild kurs gäller gymnasial och eftergymnasial kursnivå.

Utbildningsform	Förgymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år	Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre inkl. forskarutbildning	Uppgift saknas
Särskild kurs, 2015–2019	12	38	17	31	1
Kvinnor	13	39	17	30	1
Män	10	37	19	32	2
Särskild kurs med estetisk kursinriktning, 2015–2019	9	33	19	38	1
Kvinnor	10	34	18	37	1
Män	6	32	20	41	1
Yrkeshögskolan, antagna 2018	10	49	19	21	-
Kvinnor	12	51	18	19	-
Män	9	45	21	24	-
Högskolan, nybörjare 2019/20	5	32	21	42	1
Kvinnor	6	35	20	39	1
Män	4	28	21	46	1
Konstnärliga högskoleprogram, nybörjare 2019/20	2	23	21	54	1
Kvinnor	2	22	22	54	0
Män	2	25	19	53	2
Konst- och kulturutbildningar, antagna 2015–2019	9	28	18	42	3
Kvinnor	8	29	18	42	3
Män	9	27	17	44	2

I tabell 7 jämförs nybörjarna på särskild kurs med befolkningen som helhet. För nybörjarna på särskild kurs oavsett kursinriktning, och för de med estetisk kursinriktning är andelen med högutbildade föräldrar större än för befolkningen i jämförbar ålder.

Tabell 7. Andel (procent) nybörjare på särskild kurs och befolkningen efter kön och föräldrars utbildningsnivå

Utbildningsform	Förgymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år	Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre inkl. forskarutbildning	Uppgift saknas
Särskild kurs, 2015–2019	12	38	17	31	1
Kvinnor	13	39	17	30	1
Män	10	37	19	32	2
Särskild kurs med estetisk kursinriktning, 2015–2019	9	33	19	38	1
Kvinnor	10	34	18	37	1
Män	6	32	20	41	1
Befolkningen 2019	15	47	15	22	1
Kvinnor	13	44	16	26	1
Män	17	48	15	18	1

Kort om statistiken

Statistikens ändamål och innehåll

SCB har sedan 2018 ansvar för officiell statistik om folkhögskolan. Statistiken om folkhögskolan innehåller uppgifter om studerande per olika kurstyper och om de får behörighet till studier på en högre nivå/intyg om avklarad eftergymnasial utbildning under kursens gång. Uppgifterna rapporteras in av utbildningsanordnarna. Statistik över deltagande i Svenska för invandrare (SFI) på folkhögskolan, folkhögskolans kostnader och personal finns också.

Rapporten syftar till att beskriva sammansättningen och den sociala bakgrunden för nybörjare som påbörjat studier på särskild kurs på folkhögskolan under 2021. En avdelning i rapporten belyser eventuell social snedrekrytering och där ingår nybörjare från åren 2015–2019. De huvudsakliga redovisningsgrupperna i rapporten är kön och kursnivå. Nybörjarna på särskild kurs jämförs även med andra utbildningsformer och befolkningen som helhet. Mer statistik om folkhögskolan finns tillgänglig på SCB:s webbplats www.scb.se/uf0601.

Information om statistikens framställning

Statistiken som presenteras i den här rapporten bygger på en sambearbetning av uppgifter från olika register. Uppgifterna som presenteras i rapporten är hämtade från SCB:s register över studerande i folkhögskolan och Registret över befolkningens utbildning (Utbildningsregistret).

Kursnivå och kursinriktning

Det råder en viss begreppsförvirring kring kursnivån inom folkhögskolan. Kursnivån ska inte förväxlas med utbildningsnivå enligt Svensk utbildningsnomenklatur SUN. Kurser på eftergymnasial nivå är oftast yrkesinriktade kurser och håller en eftergymnasial kunskapsnivå enligt SUN.

Kurser med estetisk kursinriktning på gymnasial nivå är ofta konstnärliga utbildningar som förbereder för konstnärliga högskolestudier. Motsvarande utbildningar finns inom utbildningsformen Konst- och kulturutbildningar. Konst- och kulturutbildningar är en eftergymnasial utbildningsform och vi har anledning att tro att många särskilda folkhögskolekurser i praktiken är eftergymnasiala. Att kurserna benämns som gymnasiala inom folkhögskolan hänger samman med att deltagarna har rätt till gymnasialt studiestöd. Kurserna ger rätt till gymnasialt studiestöd eftersom deltagarna inte ska behöva börja förbruka sitt eftergymnasiala studiestöd. Det stödet förväntas de behöva till högskolestudierna som de särskilda kurserna förbereder till. Det är samma upplägg inom Konst- och kulturutbildningarna.

För att få fram deltagarnas huvudsakliga kursinriktning har vi använt CSN:s studiestödskod.

Nyborjare på särskild kurs

De deltagare som är registrerade på minst en särskild kurs under kalenderåret, men inte året innan, räknas som nyborjare inom respektive kursnivå och kursinriktning. En deltagare kan därför vara nyborjare på fler kursnivåer under samma år. Summan av antalet nyborjare per kursnivå blir därför större än antalet nyborjare på särskild kurs oavsett kursnivå.

Nyborjarna på estetisk kursinriktning är en delmängd av nyborjarna inom särskild kurs oavsett inriktning.

Kopplingen mellan barn och föräldrar

Uppgifter om nyborjarna på särskild kurs har sambearbetats med uppgifter från SCB:s Flergenerationsregister för att hämta föräldruppgifter. Registret är en del i registersystemet för Registret över totalbefolkningen (RTB) där uppgifterna kommer från Skatteverkets folkbokföringsregister. Flergenerationsregistret innehåller uppgifter om barn, den så kallade indexpersonen, och deras biologiska föräldrar. Uppgifter finns för indexpersoner som varit folkbokförda i Sverige någon gång sedan 1961 och som är födda 1932 eller senare. För adopterade indexpersoner finns även uppgift om adoptivföräldrar. Finns utbildningsuppgift för både biologiska föräldrar och adoptivföräldrar har uppgiften för de biologiska föräldrarna valts. Adoptivförälders utbildningsnivå har endast använts om uppgifter saknats för biologiska föräldrar.

Föräldrars utbildningsnivå

Uppgifter om föräldrarnas utbildningsnivå finns i Utbildningsregistret. Föräldrarnas utbildningsnivå klassificeras enligt nivå i Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Finns tillgång till uppgift om föräldrarnas utbildning när den studerande var 12 år väljs den uppgiften i första hand. Om den uppgiften saknas, väljs uppgiften vid 13 års ålder osv. Eftersom 1990-års årgång av Utbildningsregistret är den första version som av kvalitetsskäl rekommenderas för statistikuttag är det den årgången av registret som är källa till föräldrarnas utbildning för nyborjarna födda 1978 eller tidigare. Finns uppgift om båda föräldrarnas utbildningsnivå väljs den med högst utbildning (dominans-SUN). Om det bara finns uppgift för en förälder är det den uppgiften som används. En förälder med minst en eftergymnasial utbildningsnivå på tre år eller längre definieras i rapporten som högutbildad.

Uppgiften om föräldrars utbildningsnivå för antagna på yrkeshögskolan är hämtad från promemorian "Social snedrekrytering till yrkeshögskolan mindre än till högskolan" (se SCB:s webbplats www.scb.se/uf0701).

Uppgiften om föräldrars utbildningsnivå för nybörjare på högskolan och nybörjare på konstnärliga högskoleprogram är hämtad från rapporten ”Högskolenybörjare 2019/20 och doktorandnybörjare 2018/19 efter föräldrarnas utbildningsnivå” (se SCB:s webbplats www.scb.se/uf0212).

I den statistik som redovisas i rapporten har endast den procentuella fördelningen efter föräldrarnas utbildningsnivå beräknats för dem med föräldrauppgift. Bland nybörjarna på särskild kurs under åren 2015–2019 saknas uppgift om föräldrar för drygt 10 procent. Nästan alla som saknar uppgift om föräldrarna är födda utomlands.

Utbildningsnivå

Svensk utbildningsnomenklatur (SUN) är en standard för klassificering av utbildningar. Den utgör också ett system för aggregering av utbildningar till större grupper och innehåller både en nivå- och inriktningsmodul. Nivåmodulen är uppdelad i tre olika nivåer där 1-siffernivån utgör den grövsta nivån och 3-siffernivån den mest detaljerade. I den här rapporten används den grövsta uppdelningar av nivåmodulen och redovisas enligt tabell 7.

Tabell 7 Utbildningsnivå enligt SUN 2000

Utbildningsnivå 1-siffernivå	Redovisad utbildningsnivå
Förgymnasial utbildning kortare än 9 år	Förgymnasial utbildning
Förgymnasial utbildning 9 år	
Gymnasial utbildning högst 2-årig	Gymnasial utbildning
Gymnasial utbildning 3 år	
Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år	Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (exkl. forskarutbildning)	Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre inkl. forskarutbildning
Forskarutbildning	
Uppgift saknas	Uppgift saknas

Mer information om SUN finns på SCB:s webbplats <https://www.scb.se/dokumentation/> under rubriken klassifikationer och standarder.

Tidigare utbildningsnivå

Uppgiften om nybörjarnas tidigare utbildningsnivå avser högsta utbildningsnivån den 31/12 året innan studierna på särskild kurs påbörjades. Den högsta utbildningen väljs enligt Utbildningsregistrets prioriteringsregler som grundar sig på antaganden om kvaliteten i de olika källregistren som registret bygger på.

Befolkningens utbildningsnivå

I tabell 6 redovisas befolkningens utbildningsnivå utifrån ålderssammansättningen för deltagarnas föräldrar på särskild kurs. Det

innebär att utbildningsnivåerna för varje ålder har viktats efter hur åldersfördelningen ser ut för föräldrarna till nybörjarna inom särskild kurs med estetisk kursinriktning. Eftersom det är flest yngre bland nybörjarna är de flesta föräldrar kring 50 år. Det är nästan 10 procent av deltagarna vars uppgift om föräldrar saknas.

Information om statistikens kvalitet

Jämförelserna av särskild kurs och de andra utbildningsformerna kan vara osäker eftersom inte uppgifterna är standardiserade.

Utbildningstyperna har olika kursutbud, förkunskapskrav, etcetera, och attraherar olika målgrupper. Vid särskilda jämförelser med konst- och kulturutbildningar bör man ta hänsyn till att de också består av olika typer av utbildningar som i sin tur har olika målgrupper. Se rapporten [Utbildningsbakgrund och social bakgrund för antagna som påbörjat konst- och kulturutbildningar \(scb.se\)](https://www.scb.se/utbildningsbakgrund-och-social-bakgrund-for-antagna-som-paborjat-konst-och-kulturutbildningar).

Statistiken över studerande på folkhögskolan grundas på en totalundersökning och något skattningsförande baserat på urvalsdesign har alltså inte använts. Uppgifterna som redovisas håller god kvalitet eftersom de ursprungligen kommer direkt från anordnarnas administrativa register. För en liten andel av den undersökta populationen saknas uppgifter för vissa redovisningsgrupper. De personer som saknar uppgift är huvudsakligen födda utomlands. Äldre personer saknar uppgift i högre utsträckning än yngre. Vid kombinationer av redovisningsgrupper blir andel som saknar uppgift dock betydande.

Mer information om statistikens kvalitet finns tillgänglig på www.scb.se/uf0601 under rubriken Dokumentation.

SCB beskriver Sverige SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.